

לעילוי
נשמת

הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה
החשובה
רודפת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ד"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגנדי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה וחטיבי זיסק

גליון מס' 363

פסחים ק"י-קט"ז

בס"ד, ט' אייר תשס"ו

השבוע בגליון

- שתיית מים בשעת התקופה
- ארבע תקופות השנה
- השונה את המים מתנפח
- "שיחת הזקנות"
- בירך "שהכל", ישתה את המים?
- הברזל מציל את המים

- האם היה בעל הטורים מחוייב בעונג שבת?
- "עשה שבתך חול"
- ללות גם אם אינו יודע מניין יחזיר

- המצטער ליטול צדקה
- השתתפות בסעודת ברית - חובה?
- ההבדל בין סעודת נישואין לסעודת מילה
- בעל ברית שהזמין אנשים רבים
- זרוע צלוייה בליל הסדר
- שילוב הזרוע והביצה

דף קיב/א אפילו מחופין בלי ברזל שתיית מים בשעת התקופה

בדפים אלה עוסקת הגמרא בהירויות מעשיית פעולות שונות שיש בהן משום סכנה, רוח רעה, וכדומה. חלק מן הפעולות הללו הובאו בפוסקים, כגון, שיש ליטול מים אחר תספורת ונטילת צפרניים ("שולחן ערוך" או"ח סי' ד' סעי' י"ט), וכן שיש להזהר בנתינת מאכלים ומשקים תחת המיטה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' קט"ז סעי' ה'). עם זאת, חלק מן העניינים המבוארים בסוגיה אינם מוזכרים בספרי הפוסקים, מפני שהיזקים אלה אינם קיימים עוד מסיבות שונות (עיינן, למשל, "בית יוסף" או"ח סי' ק"ע).

מאידך, במשך מאות שנים נהוג היה בתפוצות ישראל וגם נפסק בשולחן ערוך מנהג זהירות אחר שלא הובא כלל בדברי חז"ל, ואך נוגע בעקיפין לגמרתנו.

וכך כותב הרמ"א: "מנהג פשוט שלא לשתות מים בשעת התקופה ואין לשנות" (יו"ד סי' קט"ז סעי' ה') והובא מנהג זה בדבריו גם באו"ח סי' תנ"ה סעי' א'). מהי "תקופה" זו?

ארבע תקופות השנה: כידוע, ארבע תקופות בשנה. תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי ותקופת טבת. כל תקופה מכילה כשלשה חדשים. הזמן בו מתחילה תקופה, נקרא "שעת התקופה" [השנה תשס"ו, חלה תקופת ניסן, בליל שבת הגדול בשעה 12, ואילו תקופת תמוז תחול בליל שבת קודש פרשת בלק, י"ב בתמוז, בשעה 7:30 בבוקר, כמופיע בלוחות רבים. ההפרש בין תקופה לתקופה הוא 91 יום ושבע וחצי שעות, על פי האמור בעירובין דף נו/א].

מנהג היה בישראל, "ישלא לשתות מים בשעת התקופה", כאמור. יש שפירשו שהכוונה שלא לשתות מים כלל באותה שעה ובסמוך לה מעט, זמן מה או חצי שעה, ויש אומרים שעה, לפנייה ואחרייה (עיי' "כנסת הגדולה" יו"ד סי' קט"ז הגהות בית יוסף אות ל"ו, "דרכי תשובה" שם ס"ק פ"ט, "ברית עולם" על ספר חסידים סי' תתנ"א, ובספר "שמירת הגוף והנפש" ח"א עמ' קמ"א). אולם יש סוברים, שהכוונה שבשעת התקופה נפסלים המים לשתיה לעולם (כך משמעות הרמ"א באו"ח שם, שדן לגבי "מים שלנו" לאחר שעת התקופה, וכן משמע בפרי חדש או"ח סי' תכ"ח, בסוף ה"ר ר"ח, שכתב שמזיקים אפילו לאחר כמה ימים, וב"משנה ברורה" סוף סי' ר"ו שכתב שנחלקו בזה).

השונה את המים מתנפח: מנהג זה קדום הוא מאד. כבר רבי אברהם אבן עזרא מספר, כי עוד שנים רבות קודם לזמנו נשאל רב האי גאון על מנהג זה, שנהגוהו "ישראל הדרים במערב", והוא - ובעקבותיו האבן עזרא - שלל מכל וכל את הסכנה שבדבר. נפוץ היה הטעם למנהג, שמזיקים שורים במים והם עשויים לגרום להתנפחותו של השותה.

"שיחת הזקנות": האבן עזרא כותב - "ודבר הניפוח שיחת הזקנות" (מובאים דבריו באבודרהם, שער התקופות). אולם ב"פרי חדש" (שם) כתב, שאין לחוש לדברי האבן עזרא, שכן, "אנו בזמנינו שמענו כמה וכמה ניפוחים משתיית מים בשעת התקופה, מהם מתים, מהם מתרפאים". יש לציין שנאמרו ביאורים שונים לסיבות שבסכנה החלה דווקא בשעת התקופה (ראה אבודרהם שם).

בירך "שהכל", ישתה את המים? מנהג זה רווח מאד, ה"פרי חדש" (שם) מספר, שנהגו אף להכריז אימתי תחול שעת התקופה, כדי שידעו להזהר [המנהג היה רק אודות תקופת ניסן, ומכאן הסיק שרק בה יש להזהר]. הפוסקים דנו בשאלת הלכתיות הכרוכות במנהג

דבר האויר

בנו של אברהם אבינו עליו השלום

את קולו של הרה"ג ר' דוד זיכרמן שליט"א, מכירים המוני המשתתפים בכנסיה הגדולה שנערכה בבנייני האומה בירושלים, בחודש טבת, על ידי "מאורות הדף היומי". הרב זיכרמן הנחה את הכינוס בטוב טעם, והיום, יום שני כ"ו בניסן, שמעתי את קולו נרגש מבעד לאפרכסת הטלפון, מספר בהתרגשות את שאירע לו בשיעור הדף היומי הנמסר על ידו מידי יום בכותל המערבי בשעה אחת עשרה בלילה.

זהו סיפורם המפעים של מישל פנחס וזהבה מורן, אשר נרקס בימים האחרונים למרגלות הכותל המערבי.

מספר הרב זיכרמן:

אחד מהמשתתפים הקבועים בכותל, הוא הרב אשר הורביץ מביתר. מידי יום הוא מקפיד להגיע אל השיעור, ובמוצאי שבתות הוא מביא עמו את בנו אל שיעור הדף היומי.

בנסיבות שונות יצא לו להכיר בסאן דייגו שבקליפורניה, אדם יקר בשם מישל פנחס, כבן שישים, אותו פגש בבית הכנסת, ואחרי היכרות קצרה הם הפכו לידידים. הידידות ביניהם התגברה והלכה, עד שלקראת חג הפסח הזה הגיעו מישל ואשתו לארץ הקודש, ובין היתר ביקרו בבית משפחת הורביץ.

היה זה אך טבעי, שבני משפחת הורביץ צירפו אליהם את מישל פנחס אל שיעור הדף היומי בכותל המערבי, בלילות ימי חול המועד. הוא ישב בשיעור, ונהנה מכל דקה.

האווירה הקדושה, של לימוד דברי התנאים והאמוראים הקדושים למרגלות הכותל המערבי, בשילוב אווירת החג, ריגשו מאד את מישל פנחס. היתה זו עבורו חוויה רוחנית מיוחדת במינה, שהשפיעה נרגשות על נפשו,

עילוי נשמת

הר"ר
אברהם פסח סקורניק ז"ל
ב"ר צבי יהודה ז"ל
נלב"ע י"ג אייר תשמ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו פרופ' הר"ר יהודה גבריאל סקורניק ומשפ' שיחיו - ת"א

עילוי נשמת

הר"ר
מאיר סנד ז"ל
ב"ר בן ציון ז"ל
נלב"ע י"ד אייר תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו משפ' סנד שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר
שלמה זלמן זילברשלג ז"ל
ב"ר דוד חיים הלוי ז"ל
נלב"ע ט"ו ניסן תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

כגון שפיכת מים שלנו שעברה עליהם התקופה (ראה לעיל בשם הרמ"א), וכן אם יש להקפיד על שתיית מים בשעת התקופה, כאשר היא חלה בליל פסח שהוא ליל שימורים, ועוד לפני שנים לא רבות דן ה"משנה ברורה" (סוסי" ר"ו) על אודות מי שבירך "שהכל" על מים, ונודע לו שעתה שעת התקופה, אם ישתה או לא [עיי"ש, ויסוד הנידון הוא מדברי הס"ח הני"ל].

למעשה, כיום אין מקפידים כלל בשתיית מים בשעת התקופה או לאחריה (ישמירת הגוף והנפש" ח"א עמ' קמ"ה, בשם כמה פוסקים). מדוע?

הברזל מציל את המים: בין הטעמים שנאמרו בדבר, מעורה פרט חשוב במנהג זה. הפוסקים כתבו, כי אין צורך לשפוך מים, כאשר מגיעה שעת התקופה, אלא ניתן להניח ברזל בתוכם באותה שעה ועל ידי כך מוגנים הם מן המזיקים - לבל יזיקו (ראה רמ"א באו"ח שם, וש"ד ביו"ד שם סק"ה).

בעל ה"פרי מגדים" (או"ח שם א"א ס"ק ה') דן, אם ברזל דווקא מציל את המים, או שמא כל המתכות מועילות בדבר [ראה בקב הישר, פרק מ"ז, שברזל הוא ראשי תיבותיהם של נשות יעקב, בלהה, רחל זלפה ולאה, ובזכותם ניצולים מן המזיקים וכו', וכן כתב גם בכף החיים, או"ח סי' תנ"ה אות מ']. ה"חיי אדם" בספרו "בינת אדם" (כלל ס"ח אות פ"ב) מצוין, שלפיכך נאמר בסוגייתנו שמאכלים שתחת המיטה אסורים אפילו מחופים בכלי ברזל, לומר, שאף שאודות מים שבשעת התקופה מועיל הברזל - אינו מועיל לאוכלים שתחת המיטה.

המהרש"ם ("דעת תורה" סי' תכ"ח) כתב, שהמנהג הוא, שדי שיהיה ברזל מעל כלי המים. אף הוא מביא ששמע בשם הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, שלפי זה, די שציר התיבה שבה כלי המים, או גם בית שבדלתותיו ובחלונותיו קבוע ברזל או מסמרי ברזל - מגינים מפני מזיקים אלה. מסיבות אלו, יש כותבים, שאין צורך להקפיד בזמננו בעניין זה, שכן, כיום קיימים ברזלים בכל הבתים (שמירת הגוף והנפש, ח"א עמ' קמה, עיי"ש טעמים נוספים, עיי"ש על מנהג בגדד המובא בבן איש חי ומנהג ליטא מובא בערוך השולחן).

דף קיבא/קיגא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות
האם היה בעל הטורים מחוייב בעונג שבת?

כמה וכמה פעמים, לא אחת ולא שתיים, ניגש רבינו יעקב בעל הטורים, אל אביו רבינו אשר, הרא"ש, ושאלו, האם הוא מחוייב בעונג שבת. על כך מספר הוא בספרו, טור, אורח חיים (סי' רמ"ב): "וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני א"א ז"ל, כמוני היום, שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו, ולא השיבני דבר ברור".

מהם צדדי הספק?
"עשה שבתך חול": בגמרתנו נאמר בשם רבי עקיבא, שעל האדם לעשות שבתו חול כדי שלא להצטרך לבריות. כלומר, אם מזונותיו מצומצמים, יסעד בשבת כסעודות יום חול, ולא ירבה במאכלים לכבוד השבת, כדי שלא יהפוך להיות מהנוזקים לפתחה של צדקה. הדברים אינם אמורים במי שכבר ניזון מן הצדקה; זה רשאי, ואף חייבים גבאי הצדקה לפרנסו בכל צרכו, כולל שלש סעודות בשבת (ראה משנ"ב סי' רמב ס"ק א ובשעה"צ אות ו'). אולם, מי שעדיין לא הפיל עצמו על הציבור, אין לו להזדקק לאחרים בשביל עונג שבת, ואף פטור הוא מסעודה שלישית [אולם יעויין בשער הציון שם ס"ק ד' במה שהניח בצ"ע בדברי הגר"א ז"ל].

מאידך, נאמר בגמרא במסכת ביצה (טו/ב): "אמר להם הקב"ה לישראל, לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע" - הרי שעל האדם ללוות בכדי לענג את השבת!

בעלי התוספות (שם) עמדו על סתירה זו ויישבוה, אולם המפרשים חלוקים בביאור דבריהם.

ללוות גם אם אינו יודע מניין יחזיר: לדעת הגר"א זצ"ל ולגירסתו (בהגהותיו שם ובביאורו לאו"ח ריש סי' רמ"ב), מתרצים בעלי התוספות, כי אף שאמרו שאל יצטרך לבריות, המדובר במי שאין לו את האפשרות ללוות; אין לו מי שילוונו. אולם היכול ללוות - מחוייב הוא בכך מפני עונג שבת. לפירוש זה, יש ללוות עבור מצוות עונג שבת, גם אם אינו יודע מניין יחזיר את מעותיו, לפי שהקב"ה ערב לו שימצא מניין להחזירם. אך עני שאין לו מי שילוונו, יעשה שבתו חול ואל יצטרך לבריות. מפרשים אחרים דחו פירוש זה, שהרי, אם אמרה גמרתנו "אל יצטרך לבריות", הרי שיש מי שמוכן להעניק לו כספים במתנה, ובוודאי שאותו אדם מוכן להלוות לו כספים אלה, גם אם אינו יודע מניין יחזירם, ובכל זאת אמרה הגמרא, "אל יצטרך לבריות"... הרי לנו, כי אף הלוואה אין ליטול לצורך מצוות עונג שבת, אם אינו יודע מניין יחזירה (ראה "שפת אמת" שם).

אכן, הקדמונים גרסו את דברי בעלי התוספות בנוסח שונה: הוראת חכמים "עשה שבתך חול" מתייחסת לאדם שאינו יודע מניין יפרע את חובותיו. ואילו הסוגיה במסכת ביצה עוסקת באדם שאין לו מעות, אך יש בידו חפצים שונים אותם באפשרותו לתת כמשכון לפרעון. אדם שכזה מחוייב ללוות על משכונותיו, שכן, במקרה הצורך יתן למלווה את החפצים אף ללא הזדקקות לבריות (וראה מהרש"ל בגליון הגמרא שם, והגהות אשרי שם בשם תוס').

במיוחד לאור העובדה שבמהלך השיעורים נלמדו דיניו של קרבן פסח, ומי הם הראויים לאכול מבשרו, וכתום אחד השיעורים, הוא פתח בשיחת נפש וסיפר לנו את קורות חייו. **התברר,** כי ר' מישל ואשתו לא נולדו כיהודים. מישל שירת כחייל בצבא ארצות הברית, ובמהלך שירותו נלחם בוויאטנם, שם נישא לאשה ממוצא פיליפיני ששהתה במקום. לאחר שנים רבות, לפני כשבע שנים, החליטו השניים להתגייר.

השעה היתה מאוחרת. אחרי חצות. ירח של חג הפסח האיר את רחבת הכותל, והקרין על פניו הקורנות ממילא, של מישל פנחס. רוח חרישית נשבה ברחבה, ונשא את דבריו הנרגשים אל הרווחים שבינות אבני הכותל. בתיאור נרגש תיאר מישל, את חפצם העז להתקרב לקדוש ברוך הוא, ואת הכרתם הבלתי מתפשרת, שלו ושל אשתו, כי אם חפצים הם להתקרב לקדוש ברוך הוא, עליהם להפוך ליהודים.

מישל סיים את דבריו, התרווח לאחוריו, נשא את עיניו מעלה, ולפתע הבחנו בעננת זאגה השורה עליו.

הסכיתו ושמעו, המשיך מישל, אני רוצה לתאר לכם את תהליך הגיור שעברתי, שם, רחוק, בניכר, מעבר לים.

והוא סיפר, והם הקשיבו, וככל שהם הקשיבו, הוא סיפר יותר, וארשת פניו ענתה בו, כי יודע הוא ומבין, שתהליך הגיור לא נעשה בדרך הראויה! מעשה הגירות לא התנהל כדבעי לפי דרישות היהדות!

השתררה שתיקה.

נעבור דקות אחדות הפטיר מישל בכאב: האם ברצונכם לומר לי, כי כל המצוות שקיימתי במשך שבע השנים שחלפו, אינן נחשבות? שמרתי שבת. צמתי ביום כיפור. התאבלתי על חורבן בית המקדש. הדלקתי נרות חנוכה. שמעתי קריאת המגילה. אכלתי מצות שבעה ימים. הכל ירד לטמיון? דמעות קודש זלגו מעיניו. היו אלו דמעות עדות על רצונו העז לידבק בקדוש ברוך הוא.

ישבנו עמו שעות וניחמנוהו. פנחס מישל, תאר לך שרק לאחר מאה ועשרים היה נודע לכם הדבר! איזו תחושת החמצה! והנה, עתה, בעודכם בארץ החיים, באפשרותכם להתגייר בתהליך גירות אמיתי ולהפוך ליהודים אמיתיים בני אברהם אבינו עליו השלום.

גם לחץ הזמן עשה את שלו. סדר היום של מישל פנחס ואשתו עמוס לעייפה. הוא מהנדס בכיר והיא מנהלת בית חולים גדול. לפי התכנון שלהם, הם אמורים היו לטוס בחזרה לקליפורניה במוצאי שבת.

מה עושים?

הוספנו ודיברנו על לבו, מישל היקר. תאר לך שתבוא לשמים ויאמרו לך, שאתה יהודי 99%... הרי מי כמוך, שהיה מהנדס מדופלם בפנטגון, יודע, כי מה שלא עובד במאה אחוז, לא עובד בכלל.

לבסוף השתכנעו בני הזוג ודחו את טיסתם ליום שלישי.

יצרנו קשר עם הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א, אשר לאחר בירור הפרטים הכריע, כי ה"גיור" שעברו בני הזוג, אינו נחשב גיור כלל. כבר ביום ראשון נערך מושב בית דין מיוחד בבית הגר"י קרליץ שליט"א. בית הדין חקר אותם ושאל אותם ארוכות, כפי דרישת ההלכה, על סיבת רצונם להצטרף לעם היהודי, והם התרשמו עמוקות מכנותם העזה ומרצונם הכביר להתקרב לקדוש ברוך הוא ולהצטרף לעם ישראל.

נסענו חזרה לירושלים, ובדרך התקבלה ההודעה הדרמטית מבית הדין: "בית הדין קבע כי הם ראויים להתגייר. טקס הגירות ייערך מחר". באותו לילה הגענו לכותל המערבי, לשיעור הדף היומי, וכל משתתפי השיעור פצחו

בשירה ובריקודים וקיבלו את מישל פנחס בהתרגשות כבירה. מאר הוא יהפוך ליהודי. **היום**, יום שני, כ"ו בניסן ה'תשס"ו, מישל פנחס וזהבה התגיירו כדת וכדין והפכו ליהודים. **לאחר** שהפכו לגרי צדק כדת וכדין, היה צורך להשיאם כבני זוג. בביתו של הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א הועמדה חופה, והוא עצמו השיאם למזל טוב.

לאן הלכנו מיד אחרי החופה? לבית הקברות בבני ברק. שם עמדנו ליד קבריהם של גדולי הדור, ועמדו שניהם, החתן והכלה, ובכנו בדמעות שליש אחר תפילת מנחה. עכשיו שניהם יהודים. **כעת** אנו בדרכנו לירושלים, לשמחת שבע ברכות שעומדת להערך בביתי עבור בני הזוג הטריים...

אי אפשר לתאר את שמחתו העצומה של מישל פנחס ואשתו זהבה, על כך שדרך לימוד הגמרא, זכו להתגייר, מה עוד שהיה זה בחג הפסח בו נגאלו אבותינו ממצרים, וליד הכותל המערבי. צירוף מקרים נדיר, מרגש באופן מיוחד. **תגיד** לרב קובלסקי, מסיים הרב זיכרמן וקולו נשקק, שאם על ידי שיעור הדף היומי שהוא הקים בכותל המערבי, הוא הצליח להכניס אנשים מקצועי תבל תחת כנפי השכינה, מי יודע מה זכויותיו, ומה גדולים זכויותיהם של האנשים המסייעים ומוזילים ממונם לאחזקת מאות שיעורי הדף היומי ברחבי ארץ ישראל.

בשם קהילות "מאורות הדף היומי", שלוחה ברכת מזל טובה נרגשת, לאחינו בני החיל, אשר הצטרפו אל העם היהודי בזכות לימוד הדף היומי.

.....
 המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
 כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 93-67-03
 mendelson@meorot.co.il
 .....
בברכת התורה העורך

לאור זאת, מפרש הב"ח (סי' רמ"ב אות ד') את לבטיו של הטור לגבי חובתו בקיום עונג שבת. רבינו יעקב, מחבר ארבעה הטורים, מהם נתייחד "שולחן ערוך" שכל בית ישראל עומד עליו, שספרו מופיע במהדורות רבות חדשות לבקרים [ויקרות...], איש שפרנסתו דחוקה מאד היה - כאשר העיד על עצמו - "שיש לי מעט משלי ואינו מספיק ליי" (שם) הסתפק, אם חייב הוא ללוות לצורך כך, לפי שלא היו לו משכונות וחפצים בהם יכול היה להשתמש לפרעון. העליו ללוות על סמך בטחונו בהקב"ה שיפרע לו את חובו - כפירוש הראשון הנזכר, או שמא "אל תצטרך לבריות" כולל הוראה, שלא ללוות באופן שאין לו יכולת פרעון מוכחת - כפירוש השני.

זה היה ספיקו של הטור, אותו הציע כמה וכמה פעמים לפני אביו הרא"ש, אולם כעדותו, לא השיבו הרא"ש דבר ברור. יש שכתבו, שהטור לא השיב על כך, שכן, אין כאן הלכה ברורה - הכל תלוי במידת בטחונו של האדם!... (שערים המצויינים בהלכה, כאן). הטור גופו הסיק, לאור ראיות שונות, כי על האדם ללוות לשם עונג שבת, ויבטח בה' כי יפרענו (עיי' ב"ח שם). "משנה ברורה" (בשער הציון ס"ק י"ב) מסיים נידון זה, אם יש לקחת הלוואה לעונג שבת כאשר אינו יודע מניין יפרענה: "ונראה דהכל לפי העניין".

המצטער ליטול צדקה: ראוי לציין, כי עני שעונג גדול הוא עבורו להמנע מהזדקקות לצדקה, רשאי לעשות שבתו חול, כשם שמי שמצטער מאכילתו בשבת פטור הימנה, שכן, סעודות שבת ניתנו לעונג, וכן מי שמתענג בבכייה מותר לו לבכות (שו"ע סי' רפ"ח סעי' א'), כך גם מי שמתענג יותר בכך שאינו נזקק לשולחן אחרים, פטור הוא מכך, ואם הדבר מסב לו צער בעת סעודתו - אף אסור לו... (עיי' "מנחת מחבת" סי' מד עמ' קל"ח).

דף קיג/ב אף מי שאינו מיסב בחבורה של מצוה **השתתפות בסעודת ברית - חובה?**

הלומד את גמרתנו עשוי למצוא את עצמו משתתף בסעודות מצווה רבות, אלא אם כן יתוודע לדברי הפוסקים המובאים במאמר זה, המפרשים את גמרתנו. הגמרא מביאה, כי יש אומרים, ש"מי שאין מיסב בחבורה של מצוה", הרי הוא "מנודה לשמים"!

מהי חבורה של מצווה זו? הרשב"ם ובעלי התוספות מבארים על אתר (קיד"א ד"ה "ואין מיסב"): "היינו סעודת מילה... וסעודת נישואין בתלמיד חכם, ובת כהן לכהן". בעלי התוספות מוסיפים ומסייגים את הנידוי לסעודת מצווה שמשותפים בה בני אדם מהוגנים.

דברים אלה נפסקו להלכה על ידי הרמ"א (נ"ד סי' רס"ה סעי' י"ב): "וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה, הוי כמנודה לשמים. ודוקא שנמצאו שם בני אדם מהוגנים, אבל אם נמצאו בני אדם שאינם מהוגנים, אין צריך לאכול שם" נאולם ראה "אוצר הברית" פי"ג סי' י"ז הערה י', והגהות ר"מ טייטלבוים על יו"ד שם, הובא באוצר הברית שם הערה ט', שיש סוברים, כי ברייתא זו אינה להלכה, לפי שהיא נאמרה על ידי "יש אומרים"!. לפיכך, רבים וטובים מקפידים, שלא להזמין את חבריהם לסעודת ברית, אלא מודיעים כי ביום פלוני תערך מצוות ברית מילה. או אז, גם הנוכח בברית המילה ואינו משתתף בסעודה - אינו מנודה, שהרי אין כוונת הגמרא שכל אדם היודע על קיומה של סעודת ברית מילה - יאוך להשתתף בה, אלא מי אשר הזמין לסעודה זו ונמנע מכך.

ההבדל בין סעודת נישואין לסעודת מילה: פסיקתו של הרמ"א דורשת ביאור והסבר; מדוע פסק חלק מן הברייטא בלבד? כלומר, הרמ"א אינו פוסק כן לגבי סעודת נישואין, כי אם לגבי סעודת מילה, אף על פי שבעלי התוספות מציינים את שתי הסעודות כמקשה אחת! ובכן, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ב סי' צ"ה) מבאר, כי סיבת ההשתתפות בסעודת מילה שונה מסיבת ההשתתפות בסעודת נישואין. בעוד בסעודת מילה קיימת מצווה להשתתף כדי לייקר ולהגדיל את מצוותו של בעל הברית, שככל שאנשים רבים משתתפים במעמד, מצוותו חשובה יותר, הרי שבסעודת נישואין ההשתתפות נועדה כדי שהמשתתף יקיים את המצווה לשמח חתן וכלה.

מעתה, דווקא במצוות מילה, הגדולה והחשובה, פסק הרמ"א כהיש אומרים שבגמרתנו, שהמתעלם מקריאתו של חבירו להגדיל את מצוותו החשובה, הרי הוא מנודה לשמים. ברם, המנעות ממצוות שמחת חתן וכלה, כמוה כהמנעות מקיום מצוות אחרות, ואין כל עלילה שיהא מנודה לשמים [ועיי' באג"מ, שאכן מדברי הגר"א בביאורו משמע, שאינו מחלק בכך]. נעבור עתה לשאלה מעשית.

בעל ברית שהזמין אנשים רבים: בעל ברית, בהתרגשותו כי רבה שכן, כי אין להזמין לסעודת ברית, והזמין בפה מלא את קרוביו ומיודעיו, שכניו וחביריו וכל מכריו. החובה על כולם להשתתף בסעודת הברית? הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח סי' רי"ז) כותב, כי הטרוד בטרדת מצווה אחרת, או

פנינים

דף קיב/ב אל תצא יחידי בלילה **הספר יציל...**
 מחבר בא אצל רב אחד עם ספרו. כשעמד לצאת, היתה כבר השעה מאוחרת. אמר הלה לרב, כי חושש הוא לצאת יחידי שכן אסור לתלמיד חכם לצאת יחידי בלילה [עיין חולין צ"א א שהדין האמור, בתלמיד חכם הוא]. **חיידך הרב:** צא עם ספרך, והמזיקים יווכחו שאינך תלמיד חכם ויניחו לך...

דף קיג/א שלושה מנחלי העולם הבא... דמשייר מקדושה לאבדלתא **לשייר מקדושת השבת**
 בלמברג היה יהודי אחד שהיה נודר ביד רחבה בעת עלייתו לתורה בשבת רחבה, ברם במוצאי שבת, כאשר בא השמש לגבות, לא נתן כלום. **לכן,** אמר הרב, אמרו חז"ל שהמשייר מקדושה להבדלה בן עולם הבא הוא. הכוונה שהוא משייר לעצמו מההתעלות שבאה לו בשבת גם לאחריה; שלא כיהודי זה שבצאת

שתורתו אומנתו, אינו כלול בדברי גמרתנו, ואינו מחוייב להשתתף בברית. זאת ועוד, יש שכתבו, העוסק במלאכה כדי לפרנס את אנשי ביתו, אינו חייב ללכת לסעודת ברית המילה ("ברית אבות" סי' י"ג אות י"א בשם "יד אליהו").

בספר "כורת הברית" (סי' ס"ז) מוסיף, כי יתכן שרק מי שנמצא בעת קיום מצוות המילה, חייב להשתתף בסעודה, אם הזמן אליה. זאת ועוד, יתכן שדברי גמרתנו נסובים רק על הנמצא במקום בעת עריכת הסעודה ונמנע מלהשתתף בה. כמו כן, יתכן שאם אין זקוקים לו כדי להשלים מניין משתתפים בסעודה, אין חובה עליו להשתתף בה (וכן צידד גם ב"יפה ללב" סי' רס"ה אות כ"ב).

דף קיד/א ושני תבשילין

זרוע צלוייה בליל הסדר

בליל הסדר נוהגים להביא אל השולחן זרוע וביצה. מתחילה קבעו חכמים ולקמן קיד/א, כי יש להציב שני תבשילים מיוחדים על שולחן ליל הסדר, אשר יסמלו את העדרם של קרבן הפסח וקרבן חגיגה. ה"טור" וה"שולחן ערוך" (או"ח סי' תע"ג) פוסקים הלכה זו ומוסיפים: "ונהגו בבשר וביצה... ושיהיה צלי על גחלים והביצה תהיה מבושלת". הרמ"א מוסיף, "והוא הדין בצלוחה".

שילוב הזרוע והביצה: מקור מנהג הבאת בשר וביצה דווקא, כפי שכתב ה"כלבו" (סי' נ) בשם הירושלמי, ששני המאכלים מסמלים יחד את יציאתנו ממצרים בזרוע נטויה. "ביצה" בארמית היא "בעיא", וכך נוצר השילוב הבא: "בעה רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרממא". כלומר, רצה הקב"ה להוציאנו בזרוע נטויה (ועיין עוד "משנה ברורה" שם).

כאמור, נהגו לצלות את הזרוע המובאת אל שולחן ליל הסדר, זכר לקרבן הפסח אשר נאכל צלוי, אך מפני כך אין אוכלים את הזרוע בליל הסדר.

שהנה, במשנה (לעיל נג/א) מבואר, כי היו מקומות שנמנעו מאכילת בשר צלוי בליל הסדר. את טעמם מבארת הגמרא בכך, שאכילת בשר צלוי בליל הסדר, נראית כאכילת קרבן פסח מחוץ לירושלים, מאחר שקרבן פסח נאכל צלוי בלבד. המשנה מבהירה כי אנשי אותו מקום שנהגו כן, לעולם חייבים לנהוג כך.

אכן, בתפוצות אשכנז נהגו להמנע מאכילת צלי בליל הסדר, כפי שכתב ה"טור" (או"ח סי' תע"ז): "ואשכנז מקום שנהגו שלא לאכול צלי הוא", וכך כתב לאחר שנים ה"מגן אברהם" (שם סי' א') בשם ה"לבוש". הפוסקים אף הוסיפו, כי גם במקומות בהם לא נהגו להמנע מאכילת צלי בליל הסדר, יש להחמיר באכילת הזרוע הצלוייה, מפני שהיא מובאת אל השולחן יחד עם המצה והמרור זכר לקרבן הפסח (שו"ת מהרי"ו סי' קצ"ג ועוד).

ראוי לציין, כי בחומרה זו, שלא לאכול בשר צלוי בליל הסדר, אנו מחמירים אף בדברים שאינם ראויים לקרבן פסח! וכל אכילה שיש בה זיקה מסויימת לצורת קרבן פסח - נאסרה, מפני החשש שלא יראה כאוכל קדשים בחוץ.

לפיכך, אף על פי שקרבן הפסח קרב מכבש או עז בן שנתו בלבד, אנו איננו אוכלים צלי מכל בשר הטעון שחיטה, אם בהמה ואם עוף ("שולחן ערוך" או"ח סי' תע"ו סעי' ב'). הפוסקים מוסיפים, כי אפילו בשר שנצלה שלא על גבי גחלים או על גבי האש, אלא "צלי קדר", היינו, בשר שנצלה בלא מים או משקה אחר, ומתבשל במוהל היוצא ממנו - אסור גם כן מפני מראית העין. גם בשר שבישלוהו ואחר כך צלוהו - אסור. אולם, בשר שנצלה ואחר כך בושל, מותר לאכלו בליל פסח (ראה "משנה ברורה" שם סי' א').

השבת הרי הוא יורד עשר מעלות אחרונת...

דף קיג/א מקידושא לאבדלתא קידוש והבדלה

אמר רבי חיים מואליין: **אם** אין היהודים עושים קידוש - "קדושים תהיו" - ומתקדשים ונפרשים מן הגויים, או- אז עורכים הגויים הבדלה - מבדילים הם את היהודים מהם בעל כורחם...

דף קטז/ב מצה על שום שנגאלו...

האכילה - מפני ציווי ה'

בנוסח הגדה של פסח אומרים "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה". אין שואלים "על שום מה אנו אוכלים מרור"; שכן אנו עושים זאת מפני ציווי הקב"ה, שאלתנו היא רק האם יש גם טעם שנוכל לדעת אותו... (חידושי מהר"ם לובלין, בשם חתנו).

דף קטז/ב צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא

להוציא מלבם

הטבלת המרור בחרוסת, נועדה לבטל את האדם שבמרור. הארס מזיק - והחרושת מבטלת את השפעתו.

מדוע אם כן, לא תקנו כל השנה, שכאשר אוכלים עשבי מרור - יטבילוהו בחרוסת משום סכנה? השיב על כך תרומת הדשן: סכנת הנזק מן המרור קלושה היא ועל כן, לא היה צורך לתקן כל השנה. אבל בליל הסדר, כשאכילת המרור מצווה היא, חששו חז"ל אפילו לחשש רחוק. שכן, אילו אדם אחד בקצה העולם יסתכן באכילתו, יקומו המוני מקטרגים ויצביעו על המצוות כדבר המביא סכנה לאדם... חז"ל מנעו זאת, על ידי תקנתם! (לקט יושר או"ח חלק א' סי' קנ"ב).

דף קיב/ב ניהא דתורא הן הן השור יברח

גמרתנו מזכירה לחש שאומרים כדי להבריח את השור שלא ינח: "הן הן".

המשך חכמה כתב, כי מדברי הגמרא ניתן ללמוד היאך צריכים להראות דברי מוסר החוזרים אל האדם. דברים קצרים, שחוזרים עליהם שוב ושוב. וכנאמר לשור, הן הן...

בשורה משמחת ללומדי הדף היומי

יצא לאור ספר "חמודי ציון" על פרק ערבי פסחים

- * כשש מאות ארבעים עמודים
  - * מחולק לשני כרכים
  - * חלק א' ביאורים בגפ"ת על הדף
  - * חלק ב' כ"ו סימנים מורחבים בעניני הפרק
- להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות

הופיע!

מסכת שקלים

ממהדורת "תלמודו בידו"

מדף ב' - כ"ב

הצטרף עכשיו כמנוי קבוע

1700-500-151

הופיע!

תקליטור מאורות הש"ס

על מסכת שקלים דף ב' - כ"ב

לצפייה במחשב + MP3

עברית   Français

בישראל: 1-700-500-151

ירושלים: רח' שרי ישראל 14

02-5003882

In U.S.A.:

1-212-738-9425

In France:

01.42.41.14.01

הדפי!

מוקדש לעילוי נשמת

הר"ר **משה אלתר ארדן** ז"ל

ב"ר מיכאל ז"ל

נלביע י"א אייר תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת

מרת **ינטל רוזנצוויג** ע"ה

ב"ר שמעון ומלכה ז"ל

נלביע י"ב אייר תש"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו